

hadfelszerelési miniszter Littleton is azt mondta, hogy nem lát más kiutat és ezért nem szavaz a szerződés ellen.

.... »A szerződés szükséges, mondotta, de a feltételei nem jók.«

Bevin szerint az ország nehéz helyzetben van, amely az 1940-es katonai helyzetre emlékeztet.

Viharos vita után szavazott az alsóház, 70 konzervatív és 20 laburista a szerződés ellen szavazott. A felsőház, amelyben tudvalevőleg a konzervatívok vannak többségben, nem mert a szerződés ellen szavazni, bár Beaverbrook erősen bizonyígtatta, hogy Anglia talpra fog állni a kölcsön nélkül is.

Ezzel Anglia elfogadta a kölcsönszerződést és ha enyhítette is azt a gazdasági ellentétet, amely közte és az EÁ között fennáll, azonban távolról sem küszöbölté ki azt teljesen. A piacokért folyó harc még hevesebb formát fog ölteni, különösen majd akkor, ha a háború utáni áruhiány csillapultával az EÁ-ban elkezdődnek a túltermelés következtében a krízisek.

MAGYARORSZÁGI UTAM

Irtta: Popovics Jován

A magyarországi választások napján érkeztem Budapestre újságíróink kis csoportjával. Rokonszenvvel telt érdeklődéssel indultunk, hogy meglássuk az új magyar demokrácia erejét. Mert ezen a napon egy harcnak kellett eldőlnie, hogy kitűnjék, vannak-e Magyarországon jelentős demokrata erők, van-e befolyásuk, s az alattomos és szívós magyar reakciót érték-e csapások, — egyszóval Magyarországon megszületett-e a demokrácia, mert Magyarországon az már régen nem volt, ha egyáltalán valaha létezett is.

Izgalommal vártuk az eredményt, nem azért, mintha ennek valamilyen hatása lenne a népi demokrácia megerősödésére az új Jugoszláviában, hanem azért, mert a demokratikus Jugoszláviának fontos hogy a szomszédos országokban barátai legyenek, s ennek az a feltétele, hogy ezek az országok demokratikusak legyenek, valamint azért is, mert a demokratikus Jugoszlávia polgárai a demokráciára nemcsak úgy tekintenek mint belügyre, hanem mint a háború utáni békés együttműködés előfeltételére az európai országok között. Nem úgy indultunk Magyarországra, mint egy legyőzött országba, amely majdnem az utolsó pillanatig a hitleri Németország mellett kitartott és amely Jugoszláviának annyi rosszat okozott, — hanem mint egy szomszédos országba, melyben nehéz szülési fájdalmak között a ki nem irtott fasiszmus elleni harc során születik meg a demokrácia.

Hajnaltól lejtünk át a határt. Sűrű nehéz ködbe ütköztünk, mintha az a határon kezdődött volna. Egy újságíró megjegyezte, hogy ez jelképes jelentőségű köd. Valódi londoni köd — mondotta. Azonban mindannyian megegyeztünk abban, hogy ez az útleírásban elcsépelet újságírói sablon volna. Mi azonban valóban ködbe jutottunk, amelyben a dolgok elvesznek, vagy más alakot és értelmet nyernek. Már az este megtudtuk, hogy a választásokon a demokratikus szövetkezés óriási többséget kapott, de hogy valójában a reakció győzött, amely belopakodott a »Nemzeti Függetlenség Front«-jába, belülről aláaknázva a gyenge magyar demokráciát.

Ezt, már megérkezésünkkor is sejtettük. Ugyan mindenütt láttunk választási plakátokat, az összes pártok plakátjait, amelyek közül a legmutatósbabak a Szociáldemokrata Párt plakátjai voltak óriási kalapácsos vörös munkással. De sehol sem volt derűs, egyöntetű hangulat, nem voltak demokratikus lelkesedéssel telt tömegek, amilyeneket a mi országunkban láthattunk. Pesten, kora reggel, az első választóhelyeken, amelyeket láttunk, apácák sorakoztak, szervezeten mentek szavazni. A Szent Atya hadserege, Mindszenti hercegprímás vezénylete alatt, a szent magyar reakció jelszavával. »Ezek a Kisgazdapártra szavaznak«, jegyezte meg találóan egy kartárs, akinek nem is kellett nagyon éleseszűnek lennie, hogy ezt eltalálja. Egész nap Pesten járkáltunk, s Csepel szigetére is eljutottunk, Magyarország legfontosabb gyáripari központjába, amelyet »Vörös Csepel«-nek neveznek. Itt láltunk a kommunistáknál némi világnézeti meggyőződést. Ezek elmondották milyen volt a munkásság helyzete Horthy alatt és a felszabadulás után. Egy választóhelyen kissé különös tréfának voltunk a szemtanúi. Egy öreg szociáldemokrata, aki most kitűzte a gomblyukába a Kommunista Párt jelvényét, egész jeleneteket játszott le előttünk, öreg asszonyokat és lányokat utánozott, akik a Kisgazdapártra szavaznak. Ezidő alatt, mint a bizottság tagja, felfüggesztette a szavazást. »En régi műkedvelő vagyok«, mondotta nekünk és mi el is hittük, utána pedig szabadkozott hogy ő nem reakcionárius, de ő a nőknek nem adna szavazati jogot, mert a papok befolyása alatt állanak.

De a munkások java része, akikkel a választóhelyen a nagy gyár előtt és a megdöbbsentően nyomorúságos lakásaikban is beszélgettünk, valahogyan lesújtottak, reménység és kilátás nélküliek voltak. Az árákról és a fizetésekről beszéltek, a rettenetes inflációról, amely a munkásságot gyötri, megvádolták a Kisgazdapártot, hogy az az oka az üzérkedés virágzásának és hogy a bőség mellett is nyomorúság van. Azon aggodalmuknak adtak kifejezést, hogy a munkáspártok csak lejáratják majd magukat, ha felelőiséget vesznek magukra a magyarországi állapotokért, amikor a reakció a Kisgazdapárton keresztül részt vesz a demokrata szövetségben és a kormányban.

Egyes munkások közvetlenül, majdnem írgyen mondták: »Könynyű nektek, Titótok van, s ti a tolvajaitokat felakasztjátok. Viszont minálunk ők uralkodnak!«

Azt válaszoltuk, hogy mi nem avatkozunk a mások ügyébe, míg a magunkét úgy intézzük, ahogy tudjuk, s hogy mi a mi semmiháziainkat nemcsak most ostorozzuk, hanem akkor is azt tettük, amikor Hitler egész hatalma mellettük állt. Egyesek erre helyeslőleg bólogattak, de látszott, hogy valóban ezt nem tudják teljesen elképzelni mások pedig szégyenlősen mesélni kezdték, hogy ők is ellenállást tanúsítottak a németekkel szemben. Egynéhányan sóhajtvá fejezték ki óhajukat, hogy ájtönnék Jugoszláviába, ha Magyarországon majd nem lehet kitartani »mert nálatok a magyaroknak is jobb«. Arra gondoltam, hogy vajon ezt az igazságot tudja-e már minden magyar, aki Jugoszláviában teljes egyenjogúságot élvez?

Megmutatták nekünk a csepeli »Kultur-otthont« Weiss Manfréd vállalatában, aki mivel összejátszott a németekkel, Svájcba szökött, a tulajdonjoga azonban megmaradt, csak »üzemi bizottság«-ot (munkásbizottságot) állítottak a gyár élére ellenőrzés végett. A 80 kilométer hosszú dunai sziget (Csepel) munkásainak nagyjából része ennél a vállalatnál dolgozott, amely a háború alatt többszáz ezer munkást foglal-

kozottatt. A munkások ugyan azt állítják, hogy szabotálták a háborús termelést, hogy a munkát főbelövés veszélye mellett tagadták meg, hogy egyesek még a »hegyekben« is voltak, a vállalat azonban óriási teljesítő képességgel dolgozott. Itt, Csepelen, a Pestért folyó harc során óriási ütközetek voltak, még ma is állnak a romok, valamint a német háborús technika végnélküli temetői. De a »Kultur-otthon« megmaradt s valóban szép, úgyszintén a mellette lévő sport-pálya. A »Kultur-otthon« majdnem olyan nagy mint a mi Kolarac egyetemünk. Weiss Manfréd azért építtette, hogy megnyerje vele magának a nyomorúságos házakban élő munkásokat, s a munkások most büszkén hajtogatják: az Otthon most az övéké lett. Egy nagy táblát mutattak, mint valamilyen fali újságot, amelyen szavakkal és képekkel feltüntették, hogy a munkások mi mindent tanulnak az Otthonban. Nekünk, jugoszlávoknak, megakadt a szemünk egy képen. Magyarország térképe volt, az 1918 előtti Magyarországé, egész Vajdasággal, Horvátországgal és a tengerparttal. Nem hittünk a szemünknek és meglepetten kérdeztük, hogy ez micsoda. Azt felelték, hogy ez a történelem és a földrajz tanítására szolgál. »Rendben van, de így tanítják?« kérdeztük, s csak akkor értették meg csodálkozásunkat és vették maguk is észre ezt az értelmetlenséget. Egy fiatal ember zavartan jegyezte meg: »Bocsássák meg, ez a tábla még Horthy idejéből maradt itt«. Nem akartunk csodálkozni ezen a folytonosságon, de, — bocsássák meg a csepeli rokonszenves kultur-munkások — kíváncsi vagyok, vajon később kicserélték-e ezt a térképet.

S nem csodálkoztam, ha fájt is, amikor megtudtam, hogy a Vörös Csepelen is több százalék szavazatot kapott a Kisgazdapárt, mint ahogy azt várták. Mert ez a térkép egyike a nagy étvágyú Kisgazdapárt titkos vagy féltitkos választási jelszavának. Magyarország pedig nemcsak a háború nyomaival, anyagi és erkölcsi romokkal van tele, hanem régi rögeszmékkel még olyan fejekben is, amelyek ennek nincsenek a tudatában. És amikor mi később, a találkozásoknál, beszélgetések folyamán és az ünnepélyes összejövetelen a miniszterelnök jelenlétében a Jugoszláviával való barátságról beszéltünk, ez a térkép nem ment ki a fejemből, épp úgy, ahogy nem kerülték el figyelememet azok a bizonyos »felelőtlen« feliratok a falakon és a villamosokban — »Mindent vissza!«

A választásokon nagy többséggel győzött a szövetkezés, de ennek keretében a Kisgazdapárt. Ebben a pártban nagyon kevés kisgazda van, de annál több nagy-bankár, gyáros, nagybirtokos, »nagyeszűek«, nagytiszteletesek, sőt nagy bűnözők is. A nagy reakció, összeköttetést keresve bizonyos külföldi reakciós körökkel, kihasználta az alaki demokráciát, hogy a kormány által is hatást gyakoroljon a politikai életre. Ő nem akart ellenzékben maradni, ha behívték a szövetkezésbe is. Két nyíltan reakciós párt a szövetkezésen kívül csak nagyon csekély eredményt ért el, mindössze az egyik kapott egy mandátumot. Vajon így eltűnhetett-e a profaszta reakció, amely még a szavazati jogát sem vesztette el? Nem, neki nem volt szüksége arra, hogy a szövetkezés ellen szavazzon, még abban az esetben sem, ha Magyarországon is lett volna »vak urna«, mert a reakciónak saját »demokrata« urnája volt. A Kisgazdapárt így valóban a magyar demokrácia »trója-i falova«, melynek segítségével Magyarország antidemokratikus elemei majdnem teljesen hiánytalanul, »demokratikus úton« kísérelték meg a demokrácia megghisítását.

A Kisgazdapártot terheli a legnagyobb felelősség azért a pusztító

inflációért, amely Magyarországon mint az értéktelen pengő boszorkánytánc dühöng a »szabad« kereskedelemben, de érdemeket tulajdonít magának a földreformért, amelyet valóban a két munkáspárt vitt keresztül a »Nemzeti Parasztpárt«-tal együtt, amely részben együttműködik a Kommunista Párttal. A baloldalnak igen nehéz a helyzete, mert a belső fasisztust még nem számolták fő és Magyarország háború alatti politikája, valamint az infláció miatt viseli a felelősség egy részét. Az ifjú magyar demokráciának ezen kívül még az a gyengéje, hogy a háború alatt nem mutatkozott meg a német és magyar fasizmus ellen vívott harcban, hogy csak most emeli fel a fejét, amikor a Vörös Hadsereg legyőzve Magyarországot, őt is felszabadította. Az egész Magyarország területére tele van a Vörös Hadsereg hőseinek drága sírjaival. Az ő szent sírhalmait látjuk a »Hősök tere« közvetlen közelében, valamint a régi magyar államiérfiak szobrainál, amelyek közül néhányat eltaláltak a golyók, mintha ők is áldozatot akartak volna hozni a fasisztustól való felszabadulásért. A Vörös Hadsereg hőseinek egy nagy sírhalma mellett üres sétány áll, amelyről eltávolították a »nagy Magyarország« kihívó térképét. És az ember önkéntelenül is felteszi a kérdést, hogy ezen sírhalmok mellett merészeli-e valaki ismét felidézni ezt a térképet?

Igen, vannak, akik még merészelik. Mert Magyarországon politikai változás történt, de nem a fasizmus kiirtása. A Szovjet Szövetség elkápráztató nagylelkűséget tanúsított a legyőzött Magyarországgal szemben, mely ország neki is annyi rosszat tett, mint nekünk, de a fasisztabarátok nem tudják megérteni a nagylelkűséget, ők ezt kényszerűségnek tekintik, mint a szemtelenség megengedését. A reakciós körök, akik Horthy alatt a »nyugati ász«-ra tettek, most is ezzel a kártyával játszanak, amennyiben az Egyesült Nemzetek érdekei ellen dolgoznak, egyáltalában nem okyja a történelmen.

Nem akarok ítéletet mondani, az idegen ítéletét, hanem egy magyar véleményére hivatkozom, egy nagyon rokonszenves, kissé egyszemélyi, de a maga paraszt módján eszes paraszt-írónak, Veres Péternek a »Nemzeti parasztpárt« elnökének véleményére. Ő a következőket mondotta nekünk, amidőn sajátos, festői nyelvével áttekintő képet akart adni a magyarországi helyzetről:

»Ugyanazok a rétegek, akik 1867-ben Ausztria ügyét képviselték, 1918-ban részt vettek az ellenforradalomban, 1941-től segítették a nyilasokat, most a Kisgazdapártra szavaztak.«

A magyar »gentlemenek«, miután ebben a háborúban Hitler mellett állottak, számítottak a nyugati hatalmak úri megértésére, akik ellen »külföldi képviselőjük« Eckhardt Tibor véleménye szerint, nem vétettek. Azonban az történt, hogy a Berlin felé vezető felszabadító útján, engedély nélkül ért Magyarországra az, akit a magyar urak nem vártak — a Vörös Hadsereg. A magyar urak, akik nem szoktak hozzá ahhoz, hogy levegyék a monokliát és hogy »elveket« változtassanak, továbbra is a »gentleman« vonalon spekulálnak, mintha Magyarország egyáltalán nem is vett volna részt ebben a háborúban Hitler mellett és a szövetségesek ellen, mintha ellenkezőleg, Magyarország támadás áldozata lenne, s mintha még követelésekkel is léphetne fel a »zöld asztal«-nál. Ezért, hogy erejüket a nemzetközi demokrácia elleni támadásra kipróbálják, elsősorban megtámadták a csak most születő magyar demokráciát.

Pár nappal érkezésünk előtt tartották meg a törvényszéki tárgyalást Bárdossy és társai, köztük egy a Bácskában is ismert háborús bűnös ügyében. A bíróság elítélte őket, de a közönség között soknak az a vé-

leménve, hogy Bárdossy úr és hogy nem nagy a bűne. Sokan még Horthy gentlemanségét sem vonják kétségbe. Teleky körül pedig egész legenda keletkezett, akiről azt mondják, hogy harakirit követett el nemes gesztussal, miután nem tudta meggátolni a Jugoszlávia elleni támadást, amelyet ő nem akart. Ezt a támadást úgy látszik senki sem akarta, hanem Magyarország valami »vis major« által került háborúba. A majdnem egyetlen magyar politikus körül, aki a parlamentben tiltakozott »az ujvidéki kellemetlen eset« miatt, Zsedényi alakja körül, akit a németek megölték, egész búvkör képződött, s őt a legkülönbözőbb pártok vallják a saját hősiüknek, egészen a szociáldemokrata pártig. Ez csak bizonyítéka annak, hogy milyen keveset és kevesen tiltakoztak Magyarországon még az ujvidéki rettenetes mészárlás ellen is, nem pedig a »visszacsatolt« Bácskában bevezetett rendszeres erőszakoskodások ellen, hogy ne is beszéljünk arról, hogy Magyarország Hitler oldalán vett részt a háborúban. S az ember azt hihetné, hogy a magyar demokrácia egy gyenge oldala az, hogy a széles néptömegeket még nem világosították föl eléggé arról, hogy milyen szerepet játszott Magyarország nem a népből származó kormányainak akaratából, s hogy a Jugoszláviával való barátsághoz nem elegendő fátylat vetni a történetekre s ismételni: »Ezt senki sem akarta, jobb, ha elfelejtjük«. Éppen az élővendő barátság miatt szükséges, hogy ne felejtsük el. Azonban a dolog nemcsak az elfelejtésből áll. Az új Jugoszláv állam egyes ellenségei, de tényleges ellenségei magának a magyar népnek is, továbbra is megkísérlik fenntartani a tévhitet a »magyar területek«-ről, s ez a tévhit megmaradt még azoknak a fejében is, akik mincsenek ennek a tudatában. Azt hiszen, hogy a megfigyelésben és gondolkodásban bizonyos ragaszkodás a valótlanáshoz elterjedt jelenség Magyarországon. Míg a magyar demokrácia megteremtéséhez, valamint a szomszédos demokratikus államokkal való barátsághoz okvetlenül szükséges, hogy Magyarországon a valósághű megfigyelés és gondolkodás győzzön, Magyarország helyzetét, a benne és körülötte bekövetkezett változásokat illetőleg.

Magyarországon megismerkedtem a vezető személyiségek egész sorával. Elsők között a Magyar Kommunista Párt főtitkárával, a reakció és fasizmus elleni régi harcossal, a sok évi rabságot sinylett és halálraítélt okos Rákosi Mátyással. A vele való beszélgetés az éppen befejezett szavazás utáni zür-zavarban, szölamok nélküli, józan és tárgyilagos volt. S általában ezt a tárgyilagos megítélést találtuk a kommunistáknál. A Szociáldemokrata párt főtitkára, a bájos Szakasits Árpád, már elvont szavazásokba, sőt tanácsolásokba bocsájtkozik, hogy Jugoszláviának mit kellene tennie!

A választások utáni napon, a még nem végleges eredmények lázában, meglátogattuk a Kisgazdapárt elnökét, Tilgert. Tilgert is, akiről már tudták, hogy megbízást kap kormányalakításra. Otthon látogatniuk meg, miután beteg volt — legalább is hivatalosan. Míg a szomszéd szobában megbeszéléseket folytatott párttársainak a kormány megalakításáról, addig felesége szórakoztatott bennünket, akik ott volt a beográdi AFŽ kongresszuson a magyar-jugoszláv társaság alelnöki tisztségét tölti be. Nami regényes elismeréssel beszélt »Jugoszlávia hős népéről, amelyet csodál a szintén hősi szellemű magyar nép, amely ebben a háborúban bizonyos nem jutott kifejezésre. Az ő elismeréséből a jugoszláv népnek, a melyet »hős nép«-nek nevezett, amelynek összeköttetésbe kell jönnie a »magyar kultúra«-val, ki lehetett venni ugyanazt a talajtalan

elbírálását a dolgoknak, mert az új népi állam megalakításának óriási tettét a példátlan háborús viszonyok mellett nem tudta felfogni, valamint azt sem, hogy annak a népnek, amely ilyen államalkotó munkát vitt végbe nincs szüksége arra, hogy kulturáért a szomszédba menjen. Tildyné valóban baráti hangon beszélt, nem akarta lebecsülni népeinket, csak valótlán mértékkel osztályozta őket. Egyébként a választások eredményei kielégítették s az volt a véleménye, hogy a magyar nők megmutatták, hogy értékelni tudják az újonnan nyert politikai jogokat, mert igen nagy számban szavaztak. Természetesen a Kiszgazdapártra, ugyanúgy mint az ifjúság nagy része.

Tildyről azt hallottuk, hogy demokratikus érzelmű s hogy fent szeretné tartani a szövetkezést. (Egyes magyar baloldali barátainknak ugyan az a véleménye, hogy ehhez azért ragaszkodik, mert nem meri magára vállalni a felelősséget a kormány politikájáért.) Még azt is hallottuk, hogy pártjának jobb szárnya el akarta távolítani a pártból. Házi köntösben jelent meg, egyszerű, előkelő, középtermetű, öszes bajszú úr. Bocsánatot kért, hogy megvárattott bennünket s hogy nincs felöltözve, s a rendelkezésünkre bocsátotta magát. A megjelenésében volt valami ami valamire emlékeztetett, s csak később lett előttem világos hogy mire, amikor hallottam hogy tulajdonképen református lelkész.

Arra a feltett kérdésünkre, hogy a párt vezetősége kész-e megvédeni a párt demokratikusságát a saját nemdemokratikus szavazóinak esetleges kísérleteitől is — Tildy hirtelen elvörösödve majdnem kifakadt: »De tulajdonképen mi ez: egész Magyarország azt beszéli, hogy a Kiszgazdapártra a reakció szavaz. Talán csak nem özönlött az egész reakció kizárólag a mi pártunkba, a többi pártokban is lesznek. Egyébként, a párt politikáját nem a véletlen szavazók irányítják, hanem a vezetőség. A vezetőség pedig demokratikus.«

Kérdésünkre, hogy milyen álláspontot foglal el pártja Mindszenty választások előtti »Pásztorlevelével« szemben, röviden válaszolt: »Talán látták, hogy az a pártom is aláírta azt a nyilatkozatot, hogy nem egyezik ezzel a páásztorlevéllel. Én nem vagyok felelős a páásztorlevél eredményéért.«

Ebben a pillanatban belépett egy magas, erős úr, hosszú kabátban, jól fésült hajjal és gyakorlott udvarias mosollyal. Bemutatták: a párt elnöke, Varga Béla. Udvarias, de kellemetlenül hideg és kissé megvető mosolyát akkor értettem meg, amikor megmondtam, hogy katolikus pap. A párt alelnöke is katolikus pap, a Balog páternek hívott kövér és kedélyes Balog István államtitkár. Varga a párt szürke eminenciája. Mosolyával most Tildy mögé állt és úgy mondotta: »Nem kell oly nagy jelentőséget tulajdonítani ennek a »Pásztorlevélnek«. Óvatosan megjegyeztem hogy valamivel korábban nálunk is megjelent Sztálinnak egy hasonló levele, de nálunk nemcsak a nép, hanem a papság egy része is visszautasította. Ő titokzatosan mosolygott.

Érdeklődtünk még a magyarországi jugoszláv kisebbség helyzete iránt. Tildynek el kellett mennie, s átengedett bennünket barátjának, a közoktatásiügyi miniszter, am titkárának. Amikor felidézttük neki a nagyarány kormány legújabb rendeletét, amely szerint kisebbségi iskolák megnyitását a szülőknek kérvényezni kell, s utána bizottság előtt leszavazni, hogy magán-, vagy felekezeti iskolát kívánnak, — a titkár nagyon meggyőző archiepiscopális elcsodálkozott, más magyarázatot

adva ennek a rendelkezésnek. Ismételtük, hogy a rendelet így jelent meg, s ő nem tudta megérteni, hogy hogyan jelenhetett meg ilyen fogalmazás, amikor ő a rendeletet másként szövegezte meg.

Ugyanilyen csodálkozást tapasztaltunk másnap a külügyminisztérium titkáránál, aki a miniszter helyett fogadott bennünket, mert utóbbi meghívott bennünket, de el kellett utaznia. Itt sem tudták megérteni, hogy milyen szövegezés ez a rendeletnek, mert tudomásuk szerint a jugoszláv kisebbségnek megadták az »összes jogokat«. Megkérdeztük, hogy tudják-e milyen a magyar kisebbség helyzete az új Jugoszláviában. A legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak, s finoman panaszkodtak, hogy a magyar kisebbség nem talált mindenhol ilyen megértésre, s ismét hangoztatták, hogy nem is kívánhatnak több jogot, mint amennyi a magyar kisebbségnek van Jugoszláviában.

Jugoszláviába való visszatérésem után rövidesen megpillantottam a Kisgazdapárt »Igazság« nevű lapjában egy cikket valami Kelemen Lajos tollából, aki túlgyorsan felfedte a kiskapák kártyáit a Jugoszláviával való barátságot illetőleg. A »történelem igazságtalanságairól« van itt szó. Vajjon a »gentleman« Kelemen azon a véleményen van, hogy Jugoszlávia igazságtalanságokat követett el Magyarország ellen, s hogy a jövő barátság miatt jóvá kell tennie? Badarság. Az a véleménye, hogy érkezett a pillanat azon követelés előterjesztésére, hogy »a Magyarország ellen elkövetett történelmi hibákat jóvátegyék«, hogy Magyarország határait a szomszédos államokkal fölülvizsgálják. A hibákat kijavító Kelemen egész magán kívül emeli hangját, hogy »ha jegyzékek és kérvények nem segítenének« — »ökölrel kell ráütni arra a zöld asztalra, ahol most ezekről a kérdésekről döntenek«.

Ez az erőteljes Kelemen úr, azok alatt az idők alatt, amelyekről nem beszél, talán bátorította a megrémült honvédeket a messze ukrán fronton, hogy »védjék a magyar parlamentarizmust és nyugati civilizációt az új tatárjárástól és megénekelte a Bácskában »Magyarország szabadságáért« elesett csendőrök »hősi halálát«, serkentve őket, hogy »bosszút« álljanak Bácska szerb lakosságán. Ugyanis, hol tanult volna erőt és asztalraütést, mert ha a Horthy uralom és az Imrédy-Szalassy terror négyéves tartama alatt hallatszott volna az ő tiltakozása, tudná a világ, — hisz Magyarországon nagyon kevesen tiltakoztak. Vagy talán, mindeddig nem tudta, hogy Magyarország Hitler mellett vett részt a háborúban s a megszállott népek fölötti terrorban, s csak amidőn a Vörös Hadsereg közeledett, ébredt annak tudatára, hogy Magyarország háborúban áll, s kezdte hangoztatni, hogy Magyarországnak védekeznie kell a támadástól. De tételezzük fel a legjobbat, mondjuk, hogy volt annyi bátorsága és tagja volt a félhivatalos »Magyar béke párt«-nak. Ezen párt terjedelmes emlékiratát véletlenül olvastam 1944 tavaszán, a Szerémségben, pár héttel azután, miután a vajdasági mozgalom vezetősége parancsára felhívtam intéztem a Vajdaságban élő magyarokhoz, hogy legalább az utolsó pillanatban tömegesebben vegyenek részt a hitlerizmus elleni harcban. Ebben az emlékiratban a magyar demokrácia gyengeségének széles elemzését adják, valamint indítványt a tekintetben, hogy hogy meneküljön meg abból a szomorú helyzetből, amelyikbe a körülmények ereje sodorta, de nincs bennük egy szó sem a Horthy-féle Magyarország szerepéről a háborúban, Bácskáról pedig, illetve »Dél-magyarországról«, csak annyit említenek, hogy elítélik az eredmény-

telen terror-politikát a nemzetiségi kisebbségekkel szemben, — vagyis arról a Magyarországról beszélnek, amely az új területek erőszakos megszállásával keletkezett. Kelemen általában nem tudja, hogy Magyarország követte el a »történelmi igazságtalanságot«, amidőn Hitler győzelmére számított, hogy éppen az a Vörös Hadsereg mentette meg, amely ellen a honvédek és csendőrök mélyen Ukrajnában harcoltak, terrort gyakorolva a lakosság felett. Hogy Magyarországnak még meg kell erősítenie a helyzetét a szabadságszerető népek között, s hogy a fasiszta rablásokban való véres szerepét senki sem tekintheti »történelmi igazságnak«. Mert ő ezt követeli: »Ezen gondolat jegyében (történelmi igazságtalanságok) irányítsuk a külföldre küldött diplomatáinkat. Nekik kell a nagy világban a közvéleménynek megmagyarázni, hogy a Dunamedencében van egy kis állam — Magyarország, amely nem kér semmi többet, csak életlehetőséget, néprajzi határokat és népszavazást a kétes területeken«.

A magyar kormánynak, amelyet csak most ismertek el a szövetségesek, s első sorban a Szovjet Szövetség, ez kell, hogy legyen az első feladata.

Ügylátszik, hogy ez az igazság utáni egyszerű sóhaj némi irányítás volt, s »a diplomatákat a külvilágba« nem is kell küldeni, mert már külföldön tartózkodnak. Például Bácskában reverendát viselnek, s a magyar kisebbség politikai jogait »diplomáciai célokra« használják fel.

Alkalmam nyílt arra, hogy a mi választásaink előtt azokban a falvakban, ahol a magyar fasiszták vérengzéseket rendeztek, a szerbeknek magyarázzam, hogy az ártatlan magyarokat nem kell a fasiszta magyarok gáztetteiért felelőssé tenni, s hogy a magyarok Jugoszláviában egyenjogú állampolgárok. Dacára annak, hogy még jól emlékeztek a magyar fasiszták gáztetteire, ezekben a helységekben a szerbek igyekeztek elfelejteni a rosszat, s beleegyeztek, miután meghallgatták a magyar elvtársat is. Azonban, a választás napján, az összes katolikus templomokban, a magyar papok Mindszenty közismert Pásztorlevelét olvasták fel, s a »diplomaták«, akik a mi országunkban állampolgári jogokat élveznek, piszkálták a magyar tömegeket, hogy a Népfront ellen szavazzanak, azon állam ellen, amely jogot adott nekik egy emberi és nemzetiségi életre, mert a lista nélküli szavazó-urnára való szavazás némi népszavazás volt. Vajjon Kelemen cikke a Kisgazdapárt lapjában véletlen volt?

Titó marsal a mi választásaink után, amelyen példátlanul megbuktak mindenféle reakciós kísérletek, kijelentette, hogy nem tűrjük meg az olyan nemzetiségi kisebbségeket, akik Jugoszláviát nem tekintik saját hazájuknak. S azokat a jogokat, amelyeket az új Jugoszláviában a nemzetiségi kisebbségek élveznek, megírgyelhethné sok nemzet, nemcsak a nemzetiségi kisebbségek.

Talán Kelemen olyan egyedülálló egyén, aki visszaél a sajtószabadsággal, mint ahogy az más országokban is megtörténik? Ha ez így volna, akkor a mi közvéleményünk nem is hederítene rá — a fogatlan kutyák ugassanak addig, amíg nem válik unalmassá. De ez nem egy felelőtlen egyén cikke felelőtlen lapban. Ez azon párt lapjának a cikke, amelynek legtöbb a befolyása az új magyar kormányban. Éppen ezért van Bácskában a magyar papok és »főszesek« bújogatásának is háttere, ugyanúgy, mint ahogy kettős háttere van a Walter Emil szerkesztésében megjelenő »Zágrábi Magyar Újság« szemtelen cikkeinek is. Ez

ellen éppen a Noviszádon megjelenő népfronti »Magyar Szó« kelt ki elsőnek. A »Zágrábi Magyar Újság« valamint a pesti »Igazság« mögött további háttér is észlelhető. Ugyanaz, amely az olasz fasiszták provokáció és a papság klikkje, valamint a reakció összes azon kísérletei mögött áll, hogy megghiúsítsa a háború utáni béke és demokrácia kiépítését Európában.

Egyáltalán nem furcsa, hogy a magyar Kisgazdapárt sajtója lelkesen üdvözölte az osztrák választások eredményét, amelyeken a profasiszták győztek, s hogy földrajzi természetű »számítgatások« észlelhetők abban a reményben, hogy bizonyos helyről támaszt nyernek.

Veres Péter, a parasztíró az ő kissé regényes módján elmesélte nekem, hogy a magyar politikát évszázadokon át idegenek irányították, hogy a magyar nép »a nép alatt« élt, miután a népet valóban a nemes-ség és a polgárság nem népi fejei testesítették meg, hogy a magyar nép nem ismert nemzeti és hazaszeretetet, mint például Jugoszlávia népei, hanem mesterségesen szított sovinizmust, s hogy a magyar nép csak most szabadult fel s valójában csak most képződik.

Éppen így mondta nekünk a budapesti egyetem rokonszenves, nagytudású rektora, Mór Gyula, a Magyar-jugoszláv társaság elnöke, egy azok közül a ritka magyar egyetemi tanárok közül, akik antifasiszták:

»A magyar nép nem tette le azt a vizsgát, amelyet a jugoszláv népek oly fényesen kiállottak. A magyaroknak még le kell magukról mosni a gyalázatot. Ti jugoszlávok pedig elkápráztattatok bennünket nagylelkűségekkel és messzelátásokkal, amikor a kollektív bosszú helyett, amelyet a magyar hivatalos politika gonosztervei miatt elvártunk, ilyen nagy megértést mutattatok a magyar nemzetiségi kisebbség iránt.«

Emnek a megértésnek legalább is megértésre kellene találnia. Azonban a mi nemzetiségi kisebbségünk helyzete Magyarországon az utolsó időben rosszabbodott.

Veres Péternek nem volt teljesen igaza amikor azt mondta, hogy a magyar politikát csak idegenek vezették, pontosabban, hogy leginkább idegenek irányították. Azonban igaza volt, hogy a magyaroknak csak most kell megszabadulniuk a saját és az idegen reakciótól, s hogy olyan néppé váljanak, amely fölismeri saját helyét a világban. Ahhoz, hogy Magyarország zavartalan barátságban éljen a szomszédországokkal, szükséges, hogy a magyar politikából eltűnjenek az álcázott imperializmus igényei, s a nagyszentistváni fejekből az álmok, még ha kisgazdapártiaknak hívják is őket. Azok a magyarok, akik politikailag érettek, tudják, hogy csak a demokrata Magyarország kap helyet az európai népek között — de nem terjeszkedési tért is, s hogy a magyar demokrácia fennállása szoros összefüggésben áll a szomszédos erős demokrata államok fennállásával.

